

2 Korin

Wen Pol ni nyumo raqe aye ur nindiq wute Korin ris kin neny ye. Ni nyumo raqe ye wuwo kin ur nindiq wuso pre tende dobu wute Yumbui nei rimbig kin ninge ni yumbo ur brequ rind kin te si rire. Pudi ninge riri Pol ni nganyene Jisas ningg aposel iri segi, di ni yumbo ur brequ si rire segi. Pugri bu ni nyumo raqe aye wen ur nindiq ei ni riri Pol te nganyene aposel nganye. Ni Jisas ningg wand yuwon ye nei rimbiny kin nei te nitrany. Di ni pengu nindiny ei ni wute Jisas nei rimbig kin Jerusalem ris ye ni yumbo segi kin te wet bidi pe ghav rindiny.

¹ Nge Pol, God nikin nei pene ni nge Kraist Jisas ningg aposel ningg naip ko. Nge di beghi mand Timoti temu nyumo raqe wen nungoqi wute Jisas nei wumbig ye Korin kin di God ningg wute yuwon ye buagi aye nungoqi Akaia tende opu was kin nungoqi nde peq wundo.

² God beghi wuyi di Yumbui Jisas Kraist ni nikin nei pene wute yuwon muany kin te nungoqi meuq di puq meuq umbo yuwon kuse.

³ Beghi God nyamb bidivi viyo. Ni beghi Yumbui Jisas Kraist ningg God di kiyi. Ni beghi wuyi wute ningg quan nganye yawo nase ye, di ni God wute umbo neny kughe ye. ⁴ God ni pripri mai buagi buqod kin tende puayi ni beghi umbo nengu kughe ye. Te ei beghi mune wute tughe mai isis ruqond kin te ni beghi bon gri umbo nengu kughe kin tende pene ni mune umbo peny

righe kin tuqui. ⁵ Te pugri Kraist mai yumbui nare kin pugrine beghi mune pare, pugri bu te kin pugrine Kraist nde gri God beghi quan nganye umbo nengu kughe. ⁶ Beghi mai pare kin te beghi nungoqi umbo peuq kughe di ghav buduq ei nungoqi yuwon pu was ningg bu mai te pare. Di God beghi umbo nengu kughe kin te nungoqi umbo neuq kughe ningg. Te ei nungoqi beghi mai pare kin ren nungoqi mune ware kin tende puayi ni beghi umbo nengu kughe di gre pu yembu kin pugrine nungoqi mune umbo neuq kughe di gre pu yequ. ⁷ Beghi nei bab nungoqi gre pu yequ ye, beghi nei kumo bab segi. Te pugri beghi nei bab nungoqi beghi mai pare kin pugrine ware ye, te kin pugrine God beghi umbo nengu kughe kin pugrine nungoqi mune umbo neuq kughe ye.

⁸ Mand, beghi nei bab kin beghi mai Esia opu pare kin te simbe buduq wutungu ei nei wamb. Mai beghi Esia pe pare kin te quan nganye yumbui di beghi nyinge ruamu paghe, pugri bu beghi nei bab kin beghi pati ye. ⁹ Te nganye beghi nde umbo pe beghi nei bab kin beghi pati kin ngeri te muq rindi pre. Pudi yumbo ren kin beghi nde puq ren ei beghi nei bab beghi bon nde gre pene pas kin tuqui segi, beghi God wute riti kin mune nindiri riwo kin ninde gre pe di tuqui. ¹⁰ Ni beghi pati kin mai brequ nganye ren nde pu nitamu powi pre, di otiwo mune nitamu powi ye. Beghi ninde nei budub di ni priprine beghi mai buqod kin tende puayi beghi nitamu powi ye. ¹¹ Nungoqi beghi ghav wundug God pengu wundig tedi ni beghi yuwon nuangu. Te ei wute nganye buagi ni beghi ningg God pengu rindig kin oyi nand di

yuwon nuangu ye te ningg ni beghi nde nyamb pe God chumbuai rindig di ni nyamb rindivi viyo ye.

Pol Korin pe no puq nand pudi no segi

¹² Te pugri beghi yumbo taq ren ningg bu chumbuai bad: Beghi nde nei pe beghi nei bab beghi qi pe ven nde pas kin beghi yumbo ur yuwon nganye di yumbo ur nganye kin God beghi nengu kin tene wute buagi nde bei bad. God nikin nei pene beghi yuwon nuangu di yumbo ur ren kin nengu, beghi wutamu qi pe kin nei yumbui patevi kin tende pu patevi segi. Beghi wute buagi nde yumbo ur ren kinne puq pen, pudi nungoqi nde beghi yumbo ur ren kin quan nganye puq pen.

¹³ Te pugri beghi nyumo raqe ur bad nungoqi nde pi rundo kin ren wand ninge suqo pare segi, beghi wand buagi simbe buduq kin te raqene simbe buduq. Nge nei gab, ¹⁴ muq nungoqi beghi pas kin musoqne nei wamb, pudi otiwo di oghine nganye nei wamb ye. Te ei nungoqi beghi ningg chumbuai wand. Nungoqi beghi ningg chumbuai wand kin te otiwo Yumbui Jisas mune nandi kin nginy tende di beghi nungoqi ningg chumbuai bad kin te ane tuquine.

¹⁵⁻¹⁶ Nge nei gab nungoqi beghi yumbo ur ningg quan nganye chumbuai wand ye, pugri bu nge asine nungoqi nde godotevi gad ningg nei gab. Te nge ven pu Masedonia ko ningg di godotevi nungoqi nde pre muqdi Masedonia ko. Di Masedonia pu di mune gadi nungoqi nde. Te ei God nungoqi yuwon nuangu tevi nand, di nungoqi nge ghav wundigh ei Judia ko ningg. ¹⁷ Nungoqi nei wamb

kin nge nungoqi nde godo puq gad kin te nge otinde nei gab segine bri wand gad? Di nge wute qi pe kin nei mamb kin pugri bri nei gab bu wand ire ngiq gad di segi puq gad anene? ¹⁸ God yumbo puq nen puq nand kin te puq nen ye ni nuqond beghi wand nungoqi nde pi vindo kin te ngiq bad di segi puq bad tevi ane segi. ¹⁹ Te pugri nge, Sailas di Timoti Jisas Kraist God ningg wo ningg wand nungoqi nde bir pawo. Ni nei tevi, ngiq nand di segi puq nand anene segi. Ni nei irene, ngiq nand yene. ²⁰ Te pugri God ni wand buagi taq namb kin te Kraist nde gri nganyene puq nen. Te ningg bu ninde gri beghi God nyamb bidivi viyo ningg di pari, “Te nganye.” ²¹ God ni beghi di nungoqi ane puq nengu di Kraist nde gre pu yembu. Ni kinne beghi nupumu po di nikin yumbo ningg pas, ²² di beghi ni kin te yumbo ningg nikin ur beghi nde nawo. Nikin ur te nikin Ququ beghi nde umbo pe nowi nas. God beghi yumbo yumbo yuwon kin buagi nuangu rise kin ye ruwo ye te Ququ Yuwon Ye, te beghi nengu pre. Beghi Ququ Yuwon Ye nengu pre te beghi nei bab beghi ni ningg yumbo buagi aye te mune pateri ye.

²³ Nge mune Korin godo segi kin puate taq pugri, eti nge nungoqi kin ninge ker kuany di te kin ningg nungoqi mai keuq, pugri bu nge munene godo segi. Nge God nde rar pe wand ven gad, nge wandoqi gad tedi piyi God nge yembe negh. ²⁴ Beghi nungoqi yumbui ningg pas di nungoqi God nei wumbig ningg yeri buduq segi. Te pugri nungoqi God nei wumbig kin nei te gre pu rise, pugri bu beghi nungoqi ane irepe yembe

bad ei nungoqi chumbuai wand ningg pari.

2

¹ Te pugri nge nei gab kin nge nungoqi nde mune godo di umbo mai keuq kin te wayequ.

² Te pugri nungoqi ne qa nge puq wegh chumbuai gad ye, aye segi. Nge nungoqi puq keuq yivany ware, tedi wute aye tughe ei nge puq megh chumbuai gad ye? Nungoqi ne qa nge puq wegh chumbuai gad ye taq te nge mai keuq di yivany ware pre. ³ Te ningg bu nge kei nyumo raqe ire ur gididq nungoqi nde keq wundo, te pu ei otiwo nge nungoqi nde godo te nungoqi ei nge puq wegh chumbuai gad ye tene mune puq wegh yivany kare kin te yambu kari. Te pugri nge nei gab nge chumbuai gad, tedi nungoqi buagi ane mune chumbuaine wand ye. ⁴ Te pugri nge nyumo raqe te ur gididq kin tende puayi nge nde umbo pe nungoqi quan nganye nei gubuq di yivany kirauq di ngam giji wuye ane nyumo raqe te ur gididq. Nyumo raqe te nge nungoqi yivany ware ningg keuq segi, nyumo raqe te wundoq ei nei wamb nge nde umbo pe nge nungoqi quan nganye yawo kirauq righe.

Wuti yumbo ur brequ nand kin te wand puaq wundig

⁵ Wuti iri yumbo ur brequ nand di wute ninge puq neny yivany rire pre kin te ni ngene puq negh segi, ni nungoqi anene bu puq neuq, o nungoqi kin ninge anene bu puq neny. (Nge te kin ningg wand kumo gad yambu kari.) ⁶ Wuti te kin nungoqi quan buagi ni pughe gri yembe weng

ningg wand taq wamb kin te tuqui. ⁷ Pudi muq nungoqi oyi gri ei puq wen, wuti nungoqi unje nupuqu kin te nungoqi oyi ni wand puaq wundig di umbo weng kughe. Eti ni quan nganye yivany nare di yivany te ni nyinge ruwi naghe. ⁸ Pugri bu nge nungoqi pengu guduq, nungoqi tende ni yawo wurang righe kin yumbo ur mune bei wand ni nuqond ei mune nei namb nungoqi ni nganyene yawo wurang righe. ⁹ Nge nyumo raje kei keq wundo kin te nge nungoqi tuqui kupuqu ei gudoqu nungoqi wand buagi nge simbe gad ye te kin pugrine puq wen o segi. Te ninggne bu nyumo raje te keq wundo. ¹⁰ Nungoqi wuti iri unje nap muq nungoqi ni wand puaq wundig, te nge mune ni wand puaqne gidig ye. Wuti iri unje nap muq nge ni wand te puaq ei gidig ye, tedi nge ni wand te puaq gidig. Nge ni wand te puaq gidig kin te nge nungoqi ghav guduq ningg bu Kraist nde rar pe puaq gad. ¹¹ Beghi wute aye wand puaq bidiny te ei Satan beghi nyinge nuamu paghe tuqui segi. Te pugri beghi ni ningg yumbo ur otinde nganye nei bibig pre ye.

Kraist nde gri aposel gre mand

¹² Nge Kraist ningg wand yuwon ye bir kawo ningg ko Troas ko kar di nge guqod Yumbui nge tende yembe gad ningg ngim nuagh pre. ¹³ Pudi nge nde umbo pe quan nganye yivany kare, te pugri nge mand Taitus nungoqi nde pu wand nare nandi pudi tende nas guqoid segi. Pugri bu nge Troas si kiraq di tene Masedonia gadi.

¹⁴ Pudi beghi God chumbuai bidig. Beghi Kraist nde taq pu yembu ye pe God beghi nde ye nawo

di beghi ninde dobu paru. Di ni beghi nde gri puq nen Kraist ningg nei bab kin nei te wel yuwon tuqo neri kin pugri tiqe manyi vir ir. ¹⁵ Te pugri beghi yumbo tuqo yuwon ye Kraist God neng ye te kin pugri. Tuqo te wute buagi God muq nateri kin di wute buagi wase pe ruso kin ngim pe ris ye tende vir ir. ¹⁶ Wute God brequ nindiny kin ngim pe ris kin tuqo te wute rumb riti ye tuqo kin pugri, ni rumb riti kin tuqui. Pudi wute God muq nateri kin tuqo te ni nde wute puq reny ris kin tuqo kin pugri, tuqo te ningg God ni nateri kin tuqui. Wuti iri yembe ren nand kin tuqui segi. ¹⁷ Te pugri beghi wute quan wet bidi riteri ningg God ningg wand bir ruwo ye te kin pugri puq pen segi, God beghi tiqi nundogu ye, pugri bu beghi Kraist nde gre pu yembu di God nde rar pe wand nganye kinne simbe bad.

3

God wand urupui taq namb kin yembe ye wute

¹ Nge wand ven nungoqi wutungu kin nge beghi wutamu pughe gri yuwon ye te ningg bri munene simbe guduq ningg? Beghi wute ninge puq ren kin pugri wute aye nungoqi nyumo raqe reuq o nungoqi wute aye nyumo raqe weny di beghi wutamu pughe gri yuwon ye te ningg simbe wand ningg bri pari? Te segi. ² Nungoqi nonne beghi nyumo raqe kin pugri. Nyumo raqe te beghi nde umbo pe ur pu wuse. Wute buagi nyumo raqe te rundoq di beghi nungoqi nde yembe yuwon kin bad ye te nei rimb. ³ Nungoqi bei wand nungoqi te nyumo raqe Kraist nikinne

ur nindiq di beghi nde gri neq wuso ye te kin pugri. Ni pen pe ur nand segi, ni God nas nas te kin nas ye ni ningg Ququ pe ur nand, di ni wet pari pe ur nand segi, ni wute nde umbo pe ur nand.

⁴ Beghi pugri puq bad te pugri beghi Kraist nde gri God nde rar pe gre pu yembu. ⁵ Nge kari beghi bon grine yembe ren bad kin tuqui puq gad kin tuqui segi, God gri beghi puq nengu di beghi yembe ren bad kin tuqui. ⁶ Ni gri beghi puq nengu bu beghi ni wand urupui taq namb ye te kin yembe bad ye tuqui. Te lo ur pu vise kin tende pe segi, pudi Ququ pe gri. Lo ur pu vise kin te wute gure ruaq kin te ni wumb riti ye, Ququ wute puq neny ris ye.

Wand urupui taq namb kin ti yumbui

⁷ Yabe kin lo wet pari pe ur pu rise, di lo te Moses nare nandi kin tende puayi wute God ningg ti ruqond. Piyi ti te Moses nde quenge pe rise chiraq segi, pudi Moses quenge quan nganye ti neri bu wute Israel kin Moses ruqoind riri rise kin tuqui segi. Lo ni yembe te wute wumb riti ye ni pugrine ti ane rindi, ⁸ tedi God ningg Ququ ningg yembe pe oyi ti yumbui nganye rise. ⁹ Yembe wute unje wup kin te wuri nganyene unje rip di te ningg mai rire ye, di ninde ti rise, tedi yembe wute puq weny God nde rar pe tuquine nganye ris ye oyi ninde ti quan nganye rise. ¹⁰ Te nganyene God ni muq wand urupui taq namb kin ti te quan nganye ti riri pugri bu asi kin lo ni ti quan nganye ti riri kin te muq prene. ¹¹ Lo ni rise nganye segi ye pudi ni ti ane rindi,

tedi wand urupui taq namb di pre tuqui segi kin ni ti oyi quan nganye yumbui.

¹² Beghi ti urupui kin ni pre tuqui segi ye te ningg ghimbi pawo, pugri bu beghi wune bab segi wand simbe bad. ¹³ Beghi Moses kin pugri segi, ni chongo bidi pe quenge buag nare ei wute Israel kin ti yumbui ninde quenge pe ti riri kin te ruqond segine kring ruso di prene. ¹⁴ Pudi ni nei imb ruany, ni wand asi Moses nde taq namb kin te rutungu ye tende puayi chongo asi Moses quenge buag nare kin tene ni nei imb ruany. Chongo te ni nei imb wany pune wuse wuse muq ven nde puayi. Chongo te puaq mindiq wuso segine, te pugri Kraist nde grine di chongo bidi te puaq wuso kin tuqui. ¹⁵ Piyi muq ven nde puayi ni Moses ningg lo muqond kin tende puayi chongo bidi ni nei imb wany. ¹⁶ Pudi wuti nei nare nitinde Yumbui nde nandi tedi chongo ni nei imb wang kin te puaq wuso. ¹⁷ Yumbui nen te Ququ Yuwon Ye. Yumbui ningg Ququ ni wuti nde nas tedi yumbo ninge ni taq rimb segi, ir pune nas. ¹⁸ Muq beghi chongo te beghi quenge buag wurangu segi kin, Yumbui ningg ti beghi nde ti riri riri rise, di wute beghi nde gri ni ningg ti yumbui te ruqond. Di ti Yumbui nde pu vindi kin tene beghi mune puq rengu ni kin pugrine nganye pas, di priprine quan nganye ti peri peri. Yumbui te ni Ququ di ni pugrine puq nengu.

4

Yumbo yuwon kin qi os pe ris

¹ Pugri bu beghi yembe ren si pare segi, te pugri God nikinne beghi yawo nitong di yembe yuwon ren nengu. ² Pudi beghi minyuw kin yumbo suqo pu ei rise kin ren dobu pi ruso, beghi wandoqi kin yumbo ur pe puq pen segi, di beghi God ningg wand pare pitinde segi. Beghi God nde rar pe yembu wand bad di wand nganye kin raqene simbe bad ye tende pe beghi bei bad beghi wutamu pughe gri ye. Di wute buagi wand te rutungu di ninde umbo pe nei rimb beghi nganyene bad. ³ Di piyi beghi Kraist ningg wand yuwon ye bir pawo kin ven wute ninge nde raqe viso segi, te wute wase pe ruso kin ngim pe ris kin nindene bu raqe viso segi. ⁴ Satan, qi wen kin god, ni wute God nei rimbeg segi kin ni nei burpoq pe nuany vise. Ni imb nuany te ei ti ninde ti riri kin te ruqond tuqui segi. Ti te Kraist, wuti God nas kin pugrine nganye nas kin, ni ningg ti kin wand yuwon ye pe pu vindi kin ti te. ⁵ Te pugri beghi wand bir pawo kin te beghi bon ninggne wand bir pawo segi. Beghi Jisas Kraist ni beghi Yumbui ningg nas ye te kin ningg bu wand bir pawo. Di beghi bonne beghi pari beghi Jisas nde nyamb pe beghi nungoqi ningg yembe ye wute. ⁶ Te pugri God te nikin wand rise kin buk pe nari, “Ti te burpoq pe tende pu ti nase ye” puq nand kin God tene mune nikin ti yumbui Kraist nde quenge pe ti riri kin ti te kin nei nengu ningg ni beghi nde umbo pe ti nase. *[Stt 1:3]*

⁷ Pudi yumbo yuwon nganye beghi nde rise kin te qi os pe ris kin pugri. Te ei beghi buagi ane nei bab, gre yumbui nganye te God nde pu vindi, beghi nde pu vindi segi. ⁸ Beghi pripri

mai isis buqod, pudi beghi nyinge ruamu paghe segi. Nginy ninge ningg beghi nei bab segi beghi pughe sin ei pen ye, pudi beghi nei kumo bab segi. ⁹ Wute ninge beghi unje mupumu ningg mai isis mengu, pudi God beghi si niramumu segi. Ni beghi pripri mai yumbui mengu pudi beghi mumbuemu pati segi. ¹⁰ Priprine beghi nde ghimbi pe beghi Jisas mi nati ye mai te kinne ei pare, te ei wute buagi Jisas urupui nas kin te beghi nde ghimbi pe gri ruqond. ¹¹ Te pugri beghi muq pas kin ven nde puayi God beghi si niramumu Jisas ningg yembe bad ye te ningg wute beghi mumbuemu pati ningg. Te ei beghi ghimbi rise chiraq segi kin ven nde pe Jisas ni nas kin te bei bad. ¹² Pugri bu beghi pati kin te mai piraq, pudi nungoqi ququ riti segi urupui ris ye te nei wamb.

¹³ Wuti iri asi God ningg wand rise kin buk pe nari, “Nge God nei gibig ye pugri bu nge simbe gad.”

[Sng 116:10]

Muq beghi mune pugrine Yumbui nei bibig bu beghi simbe bad. ¹⁴ Te pugri beghi nei bab God te Yumbui Jisas nati pu mune nindingi newo kin te beghi mune Jisas nindingi newo kin pugrine ane nundumu pewo di beghi nungoqi ane ni nas kin pe irepe nemu par. ¹⁵ Te pugri mai buagi beghi nde rindi kin ren te beghi nungoqi ghav buduq ningg. Te ei God nikin nei pe wute yuwon nuany kin wute nganye buagi nde vir ir kin te wute nganye buagi puq reny ei wute nganye buagi God chumbuai rindig. Te ei ni nyamb quan nganye yumbui.

¹⁶ Te ningg bu beghi God ningg yembe te si pare segi. Piyi beghi ghimbi riti ye, pudi beghi

wabe gri kin gre priprine yumbui ruso. ¹⁷ Muq beghi mai di yuqo ren pare kin ren yumbui segi, woju nganye, di mai ren rise nganye segi. Mai woju muq pasne kin ngeri puch ren ningg pare ye te ningg di otiwo God beghi puq nengu yuwon nganye pas. Beghi otiwo yuwon pu pas kin te rise rise te kin rise ye. Te oyi quan nganye yumbui di mai muq pare kin te oyi woju nganye. ¹⁸ Beghi rar yumbo rar pe buqod kin tuqui ye tende kuse segi, beghi rar yumbo rar pe buqod tuqui segi ye tende kuse. Te pugri yumbo rar pe buqod kin tuqui ye te rise nganye tuqui segi, yumbo rar pe buqod tuqui segi kin te rise rise te kin rise ye.

5

Wam pas kin

¹ Te pugri beghi nei bab beghi muq qi pe pas kin ghimbi te sel baj kin pugri bir wus, tedi God beghi ghimbi urupui baj aye kin pugri nupung wuso pu nginy tu wam wuse. Baj te wute si pe yembe mindiny segi, baj te God nikin gri yembe nindiny. Di baj te vise vise te kin vise ye. ² Beghi wam kin baj te chongo urupui kin pugri pare righe yawo nganye guregu, pugri bu beghi te ningg pari pari pas. ³ Te pugri beghi ghimbi urupui chongo kin pugri piraq wughe te ei beghi qi pe kin ghimbi wen brequ wuse tedi beghi ququ ghimbi segi yequ segi. ⁴ Te pugri muq beghi qi pe kin sel baj ven ndene pas kin ven nde puayi beghi mai pare di pari pari pas. Te beghi pati ei muq qi pe pas kin ghimbi ren si pare ningg pari segi, pudi God beghi ghimbi urupui riti tuqui segi ye chongo urupui

pare righe kin pugri nirangu wughe yawo nganye guregu. Te ei beghi ghimbi riti ye ren nare nitinde ghimbi riti segi te kin rise ye. ⁵ God nikinne beghi yumbo ren kin ningg sir nupumu, di Ququ Yuwon Ye nengu. God beghi yumbo yumbo yuwon kin buagi nuangu rise kin ye ruwo ye te Ququ Yuwon Ye, te beghi nengu pre. Beghi Ququ Yuwon Ye nengu pre te beghi nei bab beghi ghimbi urupui mune pare righe ye.

⁶ Pugri bu beghi pripri te nei bibiny di beghi nei pe gre pateri. Beghi nei bab beghi qi pe kin ghimbi wen wungne pas, te beghi Yumbui nde tiqe pe pas segi, ninde wonji pas. ⁷ Te pugri muq beghi yumbo neine bibiny kin tende pe pas, yumbo buqod kin tende pe pas segi. ⁸ Pudi nge munene simbe gad, beghi nei gre peny di beghi tiqe te muq kin ghimbi wen si piraq di po beghi bon tiqe nganye, te Yumbui ane pas kin tende po yawo nganye guregu. ⁹ Pugri bu piyi beghi ghimbi pene pas o ni nas kin tende pas, pudi beghi ni chumbuai nand ningg ni nari kin yumbo ur tene ei puq pen ningg quan nganye buid pap. ¹⁰ Te pugri Kraist wute ir nawo kin sia pe nas kin tende puayi di beghi buagi ane ei ninde rar ngimi yembu di ni beghi ir nuamu ye. Beghi wutamu ire ire ghimbi wen ningg pas kin ven nde puayi beghi yumbo ur pughe gri ye yembe bidiny, yumbo ur oghi kin o yumbo ur brequ kin, ni beghi bon yumbo ur bad ye te kin ane tuquine ei oyi nundug ye.

Wute aye ghav bidiny ei God ane ruwo gudo

¹¹ Te ningg bu beghi Yumbui wune bibig ye pugri bu beghi wute aye mune pateri God nde rindi ningg quan nganye buid pap. God beghi wutamu pughe gri ye pas te ni nei namb omo, di nge nei gab kin nungoqi mune nungoqi nde umbo pe beghi wutamu pughe gri ye te ei nei wamb yawo kuregh. ¹² Nge wand ven gad kin ven te nge beghi wutamu pughe gri ye te ningg mune simbe guduq segi. Nge wand ven ki vindo nungoqi wuqond ei nungoqi beghi yumbo ur ningg ei chumbuai wand ningg pari. Te pugri beghi nde nei pe nungoqi wute nikin ghimbi pe yumbo yembe mindiny kin te ninggne chumbuai mand, ni umbo pe kin yumbo ur te ningg chumbuai mand segi ye, wute te kin wand oyi wundim kin nei watevi ningg pari. ¹³ Muq nge wand ven nungoqi wutungu kin beghi God chumbuai bidig bidig bu beghi nei tende bir ruso pre, pugri bri puq wand? Te piyi te beghi God yumbui nyamb beg ningg. Beghi nei yuwon ye pe yembe bad, te beghi nungoqi ghav buduq ningg. ¹⁴ Kraist ni beghi quan nganye yawo nirangu righe kin tende pe beghi yembe bad. Te pugri beghi nei bab wuti irine wute buagi ningg sunyi nitanguri di nati, pugri bu beghi buagi ane pati pre. ¹⁵ Ni wute buagi ningg sunyi nitanguri nati ei wute risne kin nikin nei pe ris segi, ni wuti ni ghav nindiny ningg nati di mune nes newo kin te ni chumbuai nand kin yumbo ur pene ei ris ningg.

¹⁶ Pugri bu muq beghi qi wen kin nei pe wute ir pawo segi. Te nganye beghi asi yabe kin nei brequ pe Kraist ni yumbo ur ir buag, pudi muq mune pugri puq pen segi. ¹⁷ Pugri bu muq wuti iri

Kraist nde nandi di ni ningg wuti ningg nas te God ni puq neng wuti urupui kin nas pre. Yabe kin te prene di urupui kin vindi pre. ¹⁸ Yumbo buagi ren God ni puq nen. Te God asi beghi ni veri ningg pas pudi Kraist nde gri ni beghi puq nengu ni ane pawo gudo, di ni beghi wute aye mune puq peny ni ane ruwo gudo kin yembe wen nengu kin God te. ¹⁹ Beghi wand te God Kraist nde gri wute buagi puq nengu ni ane pawo gudo ningg yembe nand nand. Ni wute yumbo ur brequ rind kin te manyi nindiny segi. Di beghi ni pughe gri wute puq neny ni ane ruwo gudo ye wand simbe bad kin yembe nengu pre. ²⁰ Pugri bu muq beghi Kraist nde nyamb pe wand bad ye. Te God nikinne beghi nde mim pe wand nand kin pugri. Kraist nde nyamb pe beghi nungoqi simbe buduq pari, nungoqi veri wundig kin yumbo ur te si ware ei God nungoqi puq neuq ni ane wawo gudo. ²¹ Kraist yumbo ur brequ nand segi ye, pudi God beghi ghav nundug ningg pugri bu ni beghi ningg yumbo ur brequ buagi te ningg Kraist oyi mai neng. Ni pugri puq nen ei Kraist nde gri God ningg yumbo ur tuquine kin beghi nde rise.

6

¹ Beghi God ane yembe bad ye beghi nungoqi simbe buduq, God nikin nei pene wute yuwon nuany kin te nungoqi nde vise pre. Eti nungoqi yumbo ur te bei wand God nikin nei pene nungoqi yuwon nuauq kin te yumbui segi. ² Te pugri God nari, “Nge nginy kaip no pre kin tendene nge nungoqi wari kin kutungu, nge nungoqi kitaqu

wowi yuwon pu was kin nginy tende nge nungoqi ghav guduq.” *[Ais 49:8]*

Nge nungoqi simbe guduq, muq ven nde puayi te nginy God naip no pre kin te, muq nginy nen te God beghi nitamu powi yuwon pu pas kin nginy.

Pol mai nuqond

³ Beghi wute beghi yembe ren ningg wand brequ mand kin te yambu pari, pugri bu beghi yumbo ninge wute mitandi di pombri mo maghe kin puq pen segi. ⁴ Beghi God ningg yembe ye wute ningg yembu pugri bu pripri yumbo ur ren nde pe beghi bei bad beghi wutamu pughe gib bab ye: Beghi gre pu yembu, pripri beghi mai isis buqod, beghi unje rupumu, beghi yuqo piraq. ⁵ Ni beghi pug mundug, taq mumbumu, veri beghi umbo ker muangu di mandi imb mupumu mondo mandi di quan kumo mari mari, ni beghi puq mengu yembe buid nganye pap, oghine pase segi di oghine mir bad segi. ⁶ Beghi yumbo ur yuwon nganye bad, nei yuwon ye beghi nde vise, brequne umbo ker pawo segi waghine pas, wute yuwon puany, Ququ Yuwon Ye beghi nde nas, di beghi wute nganyene nganye yawo pirany righe. ⁷ Beghi wand nganye kinne bir pawo, di God ningg gre beghi nde vise. Beghi si tuan pe di si qaqi pe beghi tuquine nganye pas kin yumbo ur te yeng kin yumbo kin pugri pat rise. ⁸ Wute ninge beghi nyamb rindivi viyo, ninge beghi nyamb ri vighe viso, ninge beghi chumbuai rundug di ninge beghi wand peq rundug. Wute beghi wute wandoqi bad kin puq rundug, pudi beghi wand nganye kinne simbe bad. ⁹ Wute ninge riri beghi

nganyene aposel segi, pudi wute nganye buagi beghi nei rumbug omo. Wute ninge nei rimb kin beghi pati ningg tumo, pudi segi beghi pasne. God beghi teti nuamu ningg rar ndomu pug mundug, pudi mumbuemu pati segi. ¹⁰ Beghi mai pare di te ningg quan nganye ei yivany pare ye pudi segi, beghi chumbuai ane pas. Beghi yumbo segi kin pugri pas, pudi beghi wute nganye buagi pug peny ni yumbo quan rise. Beghi yumbo ninge rise segi nganye kin pugri pas, pudi segi yumbo yumbo buagi beghi te.

¹¹ Korin, beghi mand, beghi wand buagi raqene simbe buduq pre, wand ninge suqo pare segi. Beghi umbo pe nungoqi quan nganye yawo pirauq righe. ¹² Beghi nungoqi yawo pirauq righe kin si pare segi, pudi nungoqi oyi beghi yawo wurangu righe kin te yabe si ware yamb tumo pugri bu beghi nungoqi ane umbo irene kuse segi. ¹³ Muq nge nungoqi nge wo kin pugri di nge nungoqi nuyi kin pugri simbe guduq, nungoqi oyi mune beghi nungoqi quan nganye yawo pirauq righe kin pugrine ei beghi yawo wurangu righe.

Wute God nei rimbig segi kin ane nyinge ware wayequ

¹⁴ Nungoqi wute Kraist nei rimbig segi kin ane kise kiqam nganye kin pugri wawo gudo wayequ. Te pugri pughe gri ei yumbo ur tuquine kin lo wand sange rindiny kin yumbo ur ane irepe ruwo gudo? Pughe gri ei ti bur ane irepene rise? ¹⁵ Kraist Satan temi umbo ire kuse tuqui bri? Wuti Kraist nei nimbig kin di wuti Kraist nei nimbig segi kin ni temi nei irene vise ye tuqui

bri? ¹⁶ Pughe gri ei God ningg baj god wandoqi kin baj ane ire pe pawo righe? Te pugri beghi Jisas ningg wute tit te beghi God nas nas te kin nas ye ni ningg baj. Te God nikinne asi simbe nand kin pugri, “Nge ni ane ei pas di ni ane ei nyinge pare ye. Nge ni God ningg kas, di ni nge wute ningg ris.” *[Jer 32:38]*

¹⁷ Pugri bu Yumbui nari,

“Nungoqi ni si ware weyi wi di wo nungoqi nonne was. Yumbo nge God nge nde rar pe puqum rimb kin pe tumo wondo wayequ. Tedi nge nungoqi kitaqu wowi. *[Ais 52:11; Ese 20:34,41]*

¹⁸ Nungoqi nge quayi wo di nyumbueg wo ningg was di nge nungoqi nuyi ningg kas.” *[2Sml 7:8,14]*

Yumbui Gre Nganye Kin ni pugri puq nand.

7

¹ Nge mand nge yawo kirauq righe kin, God beghi nde pugri wand taq namb pre, pugri bu muq beghi ghimbi di ququ puq reny puqum rimb kin tende tumo bodo wayequ, di God wune bibig ye te ningg beghi bon ghimbi buagi ni beg di ni yuwon nganye nas kin pugrine ei pas.

Pol chumbuai nand kin wand

² Nungoqi nde umbo pe beghi ei yawo wurangu righe. Te pugri beghi wuti iri unje paip segi, beghi wuti iri puamb buag segi, beghi wuti iri wandoqi bidig di ni yumbo pitangri segi nganye.

³ Nge pugri puq gad kin te nge kari nungoqi unje wap puq gad segi. Te pugri nge mining simbe gad, beghi nungoqi quan nganye yawo pirauq

righe. Piyi beghi pati o pasne beghi nei ven kin si pare tuqui segi. ⁴ Nge nei gab nge segine nungoqi wand buagi simbe guduq kin tuqui pugri bu nge simbe guduq pre. Nge nungoqi ningg quan nganye chumbuai gad, di nge umbo yuwon pu kuse. Beghi mai pare kin tende nge nungoqi nei gubuq, di te ningg nge umbo pe chumbuai yumbui nganye.

⁵ Te pugri beghi badi Masedonia, beghi pas yawotuan tuqui segi, tiqe manyi mai beghi ghimbi ruangu pu rise. Wute beghi wand pe miramu, te ningg di beghi umbo pe wune ane pas. ⁶ Pudi God ni wuti wute yivany ane ris kin umbo neny kughe ye ni Taitus tiqi nundog beghi nde nandi kin tende ni beghi umbo nengu kughe. ⁷ Ni nandi kin tene segi, nungoqi pughe gri ni umbo weng kughe kin te anene. Ni beghi simbe nundug nungoqi nge wuqoind yawo nganye kureuq, nungoqi unje wap kin te ningg quan nganye yivany ware, di nungoqi nge ane pawo gudo yawo nganye kureuq. Pugri bu muq nge mune quan nganye chumbuai gad.

⁸ Piyi nge nyumo raqe te wundoq di nge wand te ningg nungoqi yivany ware pudi nge oyi yivany kare segi. Asi nge musoq yivany kare, te pugri nge guqod nge asi nyumo raqe keq wundo ye te ningg nungoqi umbo yuqo wati, pudi umbo yuqo te rise nganye segi, muqne kin. ⁹ Pudi muq nge chumbuai gad. Nge chumbuai gad kin te nge nungoqi puq keuq yivany ware ye te ningg chumbuai gad segi. Nge chumbuai gad kin te nungoqi yivany te puq reuq di nei ware witinde ye te ningg. Te pugri God nikinne nungoqi yivany

neuq pugri bu nge wand nungoqi musoq unje rupuqu segi. ¹⁰ Te pugri yivany God nde pu rindi kin te wute puq reny nei rire ritinde di te ningg God ni nateri yuwon pu ris ye tende ruso ye. Pugri bu beghi te ningg umbo yuqo pati tuqui segi. Pudi yivany qi pe kin yumbo ur pe pu rindi ye te ningg wute riti ye. ¹¹ Te pugri yivany God nde pu rindi kin tende pe God nungoqi pughe sin neuq kin te wuqond. Yivany tende pe God nungoqi puq neuq di nungoqi nge ane pawo gudo ningg quan nganye buid wap, nungoqi non wand sabi wand ei bei wand nungoqi unje wap segi, wute unje rip kin ker wany di segi puq wundiny, God wune wumbig, nge wuqoind yawo kureuq, nge quan nganye yawo wuragh righe, di puq reuq nungoqi non kinne wute ninge unje rip kin teti wawo ningg yembe weny. Yumbo ur buagi ren nde pe nungoqi bei wand nungoqi te ningg unje wap segi yuwon nganye was. ¹² Pugri bu piyi nge nyumo raqe te keq wundo pudi nge wuti iri unje nap bu te ningg keq wundo o wuti iri wuti aye ni unje naip pu nas ye te ningg keq wundo segi. Nge nyumo raqe te keq wundo ei nungoqi beghi pugri yawo wurangu righe kin te raqe guduq ei God nde rar pe nungoqi nei wamb nungoqi beghi quan nganye yawo wurangu righe. ¹³ Nungoqi yumbo ur ren ningg beghi umbo wengu kughe.

Te ningg beghi umbo wengu kughe di beghi umbo wengu kughe kin aye mune te nungoqi Taitus ghav wundig ni mai puaq wundig di chumbuai nand. Te ningg beghi quan nganye chumbuai bad. ¹⁴ Asi nge Taitus nungoqi ningg simbe gidig di nungoqi nyamb gidivi viyo, di

ni nondo di te kin pugrine nuqond te ningg di nungoqi nge minyuw wegh segi. Pudi beghi wand buagi nungoqi simbe buduq kin te nganye. Te kin pugrine beghi nungoqi ningg Taitus simbe bidig di nungoqi nyamb bidivi viyo kin te mune nganyene. ¹⁵ Asi Taitus nungoqi nde nondo di nungoqi buyaq wand di wune ane weti ni di ni nari kin pugrine puq wen. Pugri bu muq Taitus ni te nei nimbiny di ni nungoqi yawo nirauq righe kin te quan nganye gre rind. ¹⁶ Nge nungoqi ningg nei kumo gab segi, nge nei gab nungoqi yumbo yuwon kin buagi puq wen ye. Te ningg bu nge quan nganye chumbuai gad.

8

Wute Judia opu kin ghav rindiny ningg wet bidi ruwo

¹ Beghi mand, beghi nei bab kin beghi God nikin nei pene wute yuwon nuany kin te wute Jisas nei rimbig kin buagi Masedonia opu kin nde bei nand kin te simbe buduq wutungu ei nei wamb. ² Ni Jisas nei rimbig kin nei te tuqui ripiny ningg priprine mai quan nganye rire, pudi God ni puq neny quan nganye chumbuai rind di piyi ni yumbo segi nganye ris pudi ni wute Jisas nei rimbig kin aye te ghav rindiny ningg wet bidi quan nganye ruwo. ³ Nge ning gri guqod kin muq nungoqi simbe guduq, ni yumbo pughe gri pu rise ye te kin pugrine ruwo righe, di nikin nei pe mune nganye so rundo ruwo righe. ⁴ Nikin nei pene beghi pengu rundug ei beghi ni ngiq bidiny ei ni God ningg wute tit aye te ane God ningg wute Judia kin wet bidi pe ghav rindiny

ningg quan nganye buid rip. ⁵ Beghi nei bab kin ni wet bidine ei ruwo di pre, yumbo aye mune puq ren tuqui segi ye. Pudi segi, ni nei quanene Yumbui reng, te ye ruwo kin, di tende dobu ni nei beghi nde mune ri rindi. Te ni God nei namb kin tuquine puq ren. Te ningg bu ni beghi nei bab kin tuquine ri rindi segi, ni oyi quan nganye so rundo. ⁶ Taitus asi nungoqi nde nondo di wute aye yuwon wany di ghav wundiny kin yembe te puate ni righe. Pugri bu muq beghi ni buid piping ei ni nungoqi nde mune nondo di yembe te omo nawo. ⁷ Nungoqi yumbo yumbo buagi puq wen kin quan nganye yuwon. Te pugri nungoqi God nei wumbig kin nei quan nganye yumbui, nungoqi oghine wand bir wawo kin nei wamb, nungoqi nei quan nganye rise, God ningg yembe wand yawo nganye kureuq, di nungoqi beghi quan nganye yawo wurangu righe. Nungoqi yumbo buagi ren quan nganye puq wen pugri bu nungoqi wute aye te yuwon wany di wet bidi pe ghav wundiny kin yumbo ur te ei mune anene quan nganye puq wen.

⁸ Nge nungoqi wand ren simbe guduq kin ren nge nungoqi yeri guduq ei nungoqi te kin pugrine puq wen ningg buid kupuq segi, pudi nge wute aye wute quan nganye ghav rindiny kin yumbo ur te nungoqi simbe guduq ei ni wute aye ghav rindiny kin yumbo ur te nungoqi te ane tuqui kap ningg. Te ei nge guqod nungoqi mune nganyene bri wute aye yawo wurany righe. ⁹ Te pugri nungoqi beghi Yumbui Jisas Kraist nikin nei pene wute yuwon nuany kin te nei wamb pre. Te pugri ni yumbo quan nganye rise ye, pudi ni beghi

ningg nari di ni yumbo segi kin pugri nas. Ni yumbo segi kin pugri nas ei beghi ghav nundug di beghi yumbo quan rise.

¹⁰ Wet bidi wawo ye te ningg nge nei gab kin ren mune nungoqi simbe guduq ningg. Nge nde nei pe wute nungoqi kin pugri ye nungoqi pugri ei puq wen tedi tuquine. Te pugri ber ire wuso pre kin te ningg nungoqi ye wawo yembe ren kin wand. Nungoqi ye wawo yembe ren kin wand yawo nganye kureuq, pudi yembe omone wand segi. ¹¹ Muqdi nungoqi yembe te ei omo wawo. Muq nungoqi non yumbo te kin ninge pughe gri pu ei wawo kin tuqui ye te kin pugrine wawo. Te ei wute ruqond di nei rimb nungoqi asi yumbo ren kin puq wen yawo kureuq kin muq quan nganye puq wen. ¹² Te pugri wute wute aye yumbo reny yawo nganye kureny di yumbo ruwo, God ni yumbo te nitanyri ye. Ni wute yumbo pughe kin rise di te kin cham ruwo kin tuqui di ruwo ye te ei nateri yawo gureg. Ni wute yumbo te segi bu ruwo segi, ni te kin nei kumo nimbiny segi.

¹³ Nge kari nungoqi mai yumbui ware ei wute aye mai segi yuwon pu ris puq gad segi. ¹⁴ Nge nei te beghi buagi anene oyi oyi ghav bad ei yuwon. Muq ven nde puayi nungoqi yumbo quan rise bu muq nungoqi wute yumbo segi kin te ei ninge weny. Te ei otiwo ni oyi yumbo quan rise di nungoqi oyi yumbo segi, tedi ni yumbo te oyi nungoqi ninge reuq. Pugri puq wen tedi oyi oyi ghav wand. ¹⁵ Te God ningg wand rise kin buk mir ire mana puq munduw kin te ningg simbe wund kin pugri, “Wute quan materi kin te wute

pughe gri pu nikin baj pe ris ye te kin ane tuquine materi di mir cham rise segi, di wute musoqne materi kin te nikin ane tuquine materi.” [Kis 16:18]

Taitus wute aye temi ane tiqi nundom Korin mo

¹⁶ Nge God chumbuai gidig, ni Taitus puq neng di nungoqi ghav nunduq yawo gureg. Ni nungoqi ghav nunduq yawo gureg kin te nge nungoqi ghav guduq yawo kuregh kin ane tuquine. ¹⁷ Beghi ni nungoqi nde nondo ningg tiqi budog di ni ngiq nand bu te nondo. Pudi beghi tiqi budog ye te ninggne segi, ni nikinne mune yembe ren nand yawo nganye gureg. Pugri bu nikin nei pene nungoqi ghav nunduq ningg nondo. ¹⁸ Di beghi mand iri ane tiqi budog ni ane mondo. Ni wute Jisas nei rimbig kin buagi nde Kraist ningg wand yuwon ye bir nawo ye te ningg ni nyamb quan nganye rindivi viyo. ¹⁹ Te anene di aye te wute Jisas nei rimbig kin ni beghi ane wet bidi wute aye ghav rindiny ningg ruwo kin te pare nyinge pare ningg si rumbog pre ye. Beghi yembe ren kin bad kin te beghi Yumbui nyamb bidivi viyo ningg, di beghi wute ghav bidiny yawo guregu kin te bei bad ningg. ²⁰ Eti beghi wet bidi yumbui ren pateri di pughe gri bir pawo ye te ningg wute wand kumo rundug, te ningg beghi wutamu quan nyinge pare ei te kin puaq bad ningg. ²¹ Te pugri beghi nei pe te beghi yumbo ur oghi kinne ei bad. Di beghi Yumbui nde rar pene yumbo ur oghi ye bad segi, beghi wute nde rar pe anene ei yumbo ur oghi ye bad.

²² Di beghi mand aye iri mune tiqi budog ni temi ane mondo. Ni beghi pripri yembe isis pe tuqui paip di buqoid ni yembe isis pe ghav nand yawo gureg ye. Ni nei namb nungoqi nganyene nganye yumbo ren puq wen ye, pugri bu ni quan nganye mune yembe ren nand yawo nganye gureg. ²³ Taitus ni nge yembe ire di nge temu nungoqi ningg yembe bad ye wuti yuwon ye. Di mand aye temi te ni wute Jisas nei rimbig kin buagi rip mo di tiqi rundom ninde nyamb pe mondo ye, di ni mingg wute quan Kraist nyamb rindivi viyo ye. ²⁴ Pugri bu nungoqi wute yawo wurany righe kin yumbo ur te wute men bei wundim ei wute Jisas nei rimbig kin buagi ni te ruqond ei nei rimb, di nei rimb beghi nungoqi nyamb bidivi viyo kin te nganyene.

9

Pol ni wute Judia kin ghav rindiny ningg mune simbe nand

¹ Beghi God ningg wute Jerusalem kin ghav bidiny ningg wet bidi pi ruso kin te nungoqi nei wamb pre, pugri bu nge te kin ningg mune nganye simbe guduq wayequ. ² Te pugri nge nungoqi wute aye ghav wundiny yawo nganye kureuq kin te nei gab, pugri bu nge nungoqi ningg chumbuai ane wute Masedonia opu kin simbe gidiny kari, “Wute Akaia opu kin ni wute aye ghav rindiny yawo nganye kureny.” Di nge simbe gidiny kari nungoqi ber ire te wungne puate wi righe di puq wen wen rindi muq. Ni nungoqi wute aye ghav wundiny ningg wet bidi wawo yawo nganye kureuq kin te rutungu di

nikin wute nganye buagi ni mune nungoqi puq wen kin pugrine puq ren yawo kureny. ³ Nge nei gab pre, pudi nge beghi mand men mune tiqi gudom mondo, te ei beghi nei bab beghi nungoqi wute aye ghav wundiny yawo kureuq kin te ningg chumbuai ane wute Masedonia opu kin simbe bidiny kin te beghi wand omone bad segi, pudi nganyene nge ni simbe gidiny kin pugrine nungoqi wute aye ghav wundiny ningg wet bidi wawo pre. ⁴ Te pugri eti wute Masedonia opu kin ninge nge ane nungoqi nde bodo di ni ruqond nungoqi wute aye ghav wundiny kin wet bidi wawo segi, tedi beghi nungoqi ningg simbe bad ye te ningg quan nganye ei minyuw pati ye. Di nungoqi mune quan nganye ei minyuw wati ye. ⁵ Pugri bu nge nei gab kin nge mand men tiqi gudom ye mawo nungoqi nde mondo ei nungoqi wute aye yuwon wany kin wand taq wamb pre kin te sabi mand ei yuwon. Te ei otiwo nge godo di nungoqi wet bidi wawo kin te bei rind nungoqi nonne wute aye ghav wundiny yawo kureuq bu wet bidi te wawo, nge nungoqi wet bidi kitaquri ningg kari di buid kupuq bu wet bidi te wawo segi.

Wute wute ghav rindiny kin te God ni yuwon nuany ye

⁶ Nungoqi wand ven nei wumbiny: Wute mir yi musoqne ri righe ni mir mune musoqne riteri, wute mir yi quan ri righe ni mir mune quanne riteri. ⁷ Wute buagi ni yumbo ruwo ningg te ninde umbo pe yumbo pughe ye ruwo ningg chumbuai rind kin te ei ruwo. Eti ni nikin yumbo

te yawo ndiny di te ningg umbo brequ kuse pu yumbo te ruwo, o wute gri buid mipiny bu yumbo te ruwo. Te pugri wute chumbuai ane wute aye ghav rindiny ningg yumbo ruwo kin te God ni yawo nirany righe ye. ⁸ Di ni nikin nei pene wute yuwon nuany kin te nungoqi nde quan nganye ei rise ye. Te ei priprine nungoqi yumbo pughe segi kin te tuqui di mune quan nganye di wute aye yumbo segi kin te ghav wundiny ye. ⁹ Te God ningg wand rise kin buk wuri kin pugri, “Ni wute yumbo segi kin te oyi yumbo quan nganye segine neny, di ni yumbo ur tuquine kin te rise rise te kin rise ye.” *[Sng 112:9]*

¹⁰ God, wuti wute mir yi kuan mawo kin mir yi nem di bret mir ningg nem kin te nungoqi mune yumbo ren neuq di puq neny quan rise. Ni nungoqi puq neuq nungoqi yumbo ur tuquine kin te oyi quan nganye yumbui ruso. ¹¹ Ni nungoqi yumbo buagi quan nganye neuq, te ei nungoqi oyi priprine tumb weri. Te ei ni nungoqi yumbo wawo di beghi pare po ni peny ye te ningg ni God chumbuai rindig.

¹² Te pugri nungoqi yumbo ren kin puq wen ye ren nungoqi God ningg wute yumbo segi kin tene ghav wundiny segi, nungoqi puq wen kin te ningg wute nganye buagi nganye God chumbuai rindig. ¹³ Nungoqi yembe ren kin wand ye tende pe nungoqi bei wand nungoqi nganyene Kraist ningg wand yuwon ye wat rise kin te ni riri kin pugrine puq wen, di nungoqi ni di wute buagi aye te segine ghav wundiny ningg yumbo wawo. Pugri bu wute nganye buagi te ningg ei God nyamb yumbui reng ye. ¹⁴ Nungoqi God nikin

nei pene wute yuwon nuany kin te nungoqi nde oyi quan nganye rise pugri bu te ningg di ni nungoqi ningg God pengu rindig di ninde umbo pe ni nungoqi rundoqu yawo nganye kureny. ¹⁵ God nungoqi yumbo quan nganye yumbui kin te neuq, beghi wand bad ye tuqui segi. Muq beghi te kin ningg God chumbuai bidig.

10

Wute ninge Pol ni yembe pend muang righe ningg wand mand

¹ Nungoqi kin wute ninge nge ningg mari nge nungoqi ane pas kin tende puayi nge buid segi, nge nungoqi si kirauq ko wonji wonji pas kin tende di nge wand gre ye keuq. Pudi nge Pol ngeningne Kraist wuti wute waghni nindiny di wute ni unje rip kin oyi nand segi kin ninde nyamb pe ² nungoqi pengu guduq, nge nungoqi nde godo kin tende puayi nge nungoqi nde gre pu yengu ningg buid wupigh wayequ. Te pugri wute ninge mari beghi wute qi wen kin yumbo ur bad ye puq mand ye ninde nge gre pu yengu di wand gre ye ei simbe gidim. ³ Te nganye muq beghi qi pe pas di ghimbi ane pas, pudi beghi qi pe pas kin beghi ami nikin veri ane yeng mand kin pugri yeng bad segi. ⁴ Beghi yeng bad kin yeng yumbo te qi wen ye yeng kin yumbo pe yeng bad segi. Pudi God ningg yeng kin yumbo quan nganye gre kin, yumbo te veri gre quan rise kin gre te nyinge ruam righe kin tuqui ye, beghi yeng yumbo tende pe ei yeng bad ye. ⁵ Yeng yumbo tende pe beghi qi pe kin nei di wandoqi kin nei God ningg nei

matevi kin imb ruam kin te nyinge pawo righe. Di beghi nei buagi taq bab te ei beghi nei buagi Kraist ni nei vise kin pugrine yembe rind. ⁶ Di nungoqi Kraist nari kin pugrine nganye puq wen pre, tedi beghi nungoqi kin wute ninge Kraist wand sange mindig kin te yembe pem ningg yeng pawo ye.

⁷ Nungoqi yumbo wuqond kin te otinde ei nei wumbiny. Nungoqi kin wuti iri nari ni Kraist ningg wuti puq nand, tedi ni nikin ningne mune nei namb, te pugri beghi ni ane tuquine.

⁸ Yumbui ni beghi nungoqi Jisas nei wumbig kin nei te gre peuq ningg bu yembe ren nengu. Beghi nungoqi unje pupuqu ningg segi. Piyi nge yembe te kin ningg musoq quan chumbuai gad di nyamb gidiri riwo, te piyi, nge te ningg minyuw kati segi.

⁹ Eti nungoqi nei wamb wari nge wuti nungoqi woingo kuauq righe ningg bu nyumo raqe ur gad ye, pugri nei wamb kin te nge yambu kari. ¹⁰ Te pugri wute ninge mari, “Pol nyumo raqe pe wand mai kin di gre kin simbe nand, pudi ni ven beghi ane pas kin tende puayi ni buid segi kin pugri nas, di ni wand oghine bir nawo segi.” ¹¹ Wute pugri puq mand kin te pugri ei nei mamb, beghi nungoqi ane pas segi beghi wand nyumo raqe pe simbe bad, otiwo beghi nungoqi nde mune bodo beghi yumbo ur wand nyumo raqe pe simbe bad ye te kin pugrine ei puq pen ye.

¹² Beghi wute nikin nyamb mindiri riwo ningg ni wute pughe gib mamb ye te ningg simbe mand ye te ane tuqui pawo segi, di beghi yumbo ur ni te yumbo ur ane tuqui pawo segi ye. Wute te ni nei segi ye. Te pugri ni nikin nei pene nikin yumbo

urne ir mawo, wuti iri nikin yumbo ur wuti aye ningg yumbo ur ane tuqui nawo ye. ¹³ Pudi beghi, beghi yumbo aye ningg beghi bon nyamb quan nganye bidiri riwo segi ye, beghi God ni beghi yembe nengu di yembe bad ye te kin tuquine ei nyamb bidiri riwo ye. Te beghi nungoqi Korin nde yembe bad ye te ningg anene. ¹⁴ Beghi nyamb ven ningg quan nganye nyamb bidiri riwo segi, beghi yembe ane tuquine nyamb bidiri riwo. Te pugri beghi asi nungoqi nde bodo wand yuwon ye bir pawo segi, tedi beghi nyamb bidiri riwo tuqui segi. Pudi beghi ye pawo nungoqi nde Kraist ningg wand yuwon ye pare bodo. ¹⁵ Beghi beghi bon yembe ane tuquine nyamb bidiri riwo, mune so bodo wute aye yembe mand ye te ningg anene beghi nyambne bidiri riwo segi. Nge nei gab kin beghi God beghi yembe nengu ye te kin pugrine yembe bad, te ei nungoqi God nei wumbig kin nei te gre rind ningg kari, te ningg di beghi yembe mune nungoqi nde quan nganye yumbui rise. ¹⁶ Te ei beghi segine tiqe aye nungoqi nde dobu yeru kin tende mune po Kraist ningg wand yuwon ye bir pawo kin tuqui. Te pugri beghi tiqe God wute aye yembe nem di mo yembe mand pre ye tende po yembe bad di ni yembe mand ye te ningg beghi nyamb bidiri riwo yambu pari. ¹⁷ Pudi God ningg wand rise kin buk wuri, “Wuti tughe nyamb nindiri riwo ningg te ni Yumbui ningg nyamb nindivi viyo.” *[Jer 9:24]*

¹⁸ Te pugri wuti nikinne ni wuti pughe gib namb ye te ningg simbe nand kin te ni nyamb segi. Pudi wuti Yumbui gri ni wuti pughe gib namb kin bei nand ye wuti te ni nyamb yumbui.

11

Aposel wandoqi kin

¹ Nge nei gab kin nungoqi nge rar wuqoind wand ghabe gri gad ye. Nungoqi nge ngiq wundigh. ² God nungoqi ni ningg wute ninggne ei was ningg quan nganye yeng nuauq ye te kin pugrine nge nungoqi Kraist ningg wute ninggne ei was ningg quan nganye yeng kuauq. Nungoqi nyumbueg ambonye ire asi quayi iri teri rise segi, yuwonne nganye wus kin nge ni wuti iri nde keq wundo di ni ngam ninggne wus ningg wand taq gab pre ye te kin pugri. Nungoqi nyumbueg ambonye te kin pugri nge Kraist ndene kequ wondo ningg. ³ Pudi nungoqi ghati asi Ewa wandoqi nunduw ye te nei wamb. Te ningg bu nge wune gab, eti nungoqi mune te kin pugri: Wute ninge nungoqi wandoqi munduq di nungoqi nei unje mupuq di nungoqi Kraist nganyene di quan nganye yawo wurang righe kin te si ware. ⁴ Te pugri wute ninge nungoqi nde mondo Jisas aye ningg wand bir mawo di otinde nganye ange waq di wand te watevi yawo nganye kureuq. Te Jisas beghi ni ningg wand bir pawo kin wand te segi. Di nungoqi ququ aye kin weti nowi ningg chumbuai wand, pudi te Ququ asi wetini ye te segi. Di wand yuwon ye aye kin nganye watevi ningg chumbuai wand, pudi wand te beghi nungoqi nde pare bodo ye te kin ane tuqui segi. ⁵ Wute nungoqi “aposele yumbui” puq wundim kin te ni mari nge yembe ninde nambune, pudi nge nei gab kin nge ninde nambu kas segi. ⁶ Piyi nge ni kin pugri nge wand bir kawo kin te wute nde yuwon rind segi, pudi

nge nei quan vise. Beghi pripri di yumbo ur isis pe beghi nei te nungoqi nde bei bad pre.

⁷ Nge ngening nyamb ki vighe viso di God ningg wand yuwon ye nungoqi nde bir kawo ei nungoqi nyamb oyi viyo viso ningg kari, pudi nge nungoqi nde wand bir kawo ye te ningg wong waind ningg kari segi. Nge pugri puq ken kin te nge yumbo ur brequ bri gad? ⁸ Nge nungoqi nde yembe gad ye te ningg wute Jisas nei rimbig kin tiqe aye kin oyi nge wong rind. Te nge ni wet bidi di yumbo aye te nyungu gidiny kin pugri. Ni nge wong rind ei nge nungoqi ghav guduq ningg yembe gad tuqui. ⁹ Nge asi godo nungoqi ane pas kin tende puayi nge yumbo segi te nge nungoqi yumbo te ningg pengu guduq di te ningg mai pugri keuq kin te segi. Te pugri nge yumbo segi kin te mand Masedonia pu mandi kin te ni nge yumbo buagi te megh. Nge asine nei gab nge nungoqi yumbo ninge ningg mai keuq segi kin, di segi segine ei ruso ruso otiwo. ¹⁰ Kraist ningg wand nganye kin nge nde vise ye tende pe nge kari nungoqi Akaia opu kin wuti iri nge nyamb gidivi viyo kin ven ningg segi puq nindigh tuqui segi. ¹¹ Pughe ningg bu nge yumbo ninge segi ye te ningg nungoqi pengu guduq segi? Nge nungoqi yawo kirauq righe segi bri pengu guduq segi? Te segi. God nei namb nge nungoqi quan nganye yawo kirauq righe. ¹² Nge nungoqi nde yumbo segi kin te ningg pengu guduq segi kin te puq ken kenne ei wandoqi kin aposel ninge nikin nyamb mindiri riwo kin di mari wute nde rar pe ni beghi kin pugrine yembe mand ye puq mand kin te ngim imb kuam.

¹³ Te pugri wute te kin ni aposel wandoqi kin, di ni wute wandoqi mindiny kin yembe ye wute. Wute nde rar pe ni wandoqi mand ni yumbo ur te mare mitinde ei wute riri ni nganyene nganye Kraist ningg aposel bu. ¹⁴ Ni puq men ye te beghi puye bad wayequ. Te pugri Satan nikinne mune wute wandoqi nindiny ningg ni yumbo ur te nare nitinde ei ni ti kin angelo kin pugri nas. ¹⁵ Pugri bu nikin yembe ye wute ni yumbo ur mare mitinde di yumbo ur tuquine kin yembe ye wute ningg mas, te nungoqi te ningg puye wand wayequ. Otiwo di ni yumbo ur te ningg pughe gri ei oyi nindim di tuqui ye te kin pugrine nganye ei oyi nindim ye.

Pol aposel yembe nand di mai nare ye te ningg simbe nand

¹⁶ Mune simbe gad. Wuti iri nge wand ghabe gri gad ye puq nand tuqui segi. Pudi nungoqi wari nge wand ghabe gri gad ye te piyi. Pudi nungoqi ghabe gad rar wuqond kin pugri nge rar wuqoind wand gad, te ei nge mune ni kin pugri nge nyamb musoq gidivi viyo. ¹⁷ Nge pugri ngening nyamb gidivi viyo kin ven te nge Yumbui ningg nei pe wand gad segi. Nge ghabe gad kin pugri nganye wand gad. ¹⁸ Wute nganye buagi qi pe kin yumbo ur pe nikin nyamb mindiri riwo, nge mune pugrine qi pe kin yumbo ur pe nyamb gidivi viyo ye. ¹⁹ Nungoqi wari nungoqi nei quan nganye rise ye, pudi wute nungoqi nde mondo ghabe gri wand mand kin te rar wuqond wand mand wutungu. ²⁰ Nungoqi wute nungoqi nde mandi kin te rar wuqond nungoqi ninde taq pu

yequ yembe wand kin pugri puq meuq, nungoqi yumbo yumbo mitaquri, nungoqi puq meuq ninde si nambu was, ni nungoqi nde yumbui ningg mas di nungoqi wokuandi kin pugri was, di nungoqi quenge pe mumbuequ. ²¹ Nge minyuw kati, nge ni nungoqi puq meuq kin pugri puq keuq kin buid segi.

Di wuti iri nyamb ningg nari nikin yumbo ur ninggne wand buid nap, tedi nge mune pugrine wand buid kap ye. Pudi nge puq gad kin te nge ghabe gad kin pugri bu mune wand gad. ²² Ni Hibu kin bri? Te nge mune Hibu kinne. Ni Israel kin bri? Te nge mune Israel kinne. Ni Abraham ningg kuqo bri? Te nge mune Abraham ningg kuqone. ²³ Ni Kraist ningg yembe ye wute bri? Muq nge munene ghabe gad nganye pugri wand gad yamb, nge oyi quan nganye Kraist ningg yembe ye wuti. Nge oyi yembe buid nganye kap, priprine taq maimb, priprine pug mindigh nge manyi gad kin tiq segi, di priprine nganye nge kati yamb tumo. ²⁴ Puayi 5-pela pu wute Juda kin nge yas muagh. Te taq yengu kin puayi ire ire yas mitigh newo 39-pela pu mand, pugri puq megh 5-pela pu mand. ²⁵ Puayi tevi ire pu wute Rom kin nge nyumo kamo pe mi. Puayi ire wute aye nge wet pe mi. Puayi teri ire pu at nge ko kin te bir ris, di ire nge gherim mingi ghiri guboq guboq yengu nginy iri di bur ire. ²⁶ Puayi nganye buagi nge tiqe aye pe ko kin tende nge mai quan kare. Wuye nime riri ruso yamb tumo, wute nyungu kin nge brequ mindigh, ngening wutene Juda nge brequ mindigh, wute Juda segi kin nge brequ mindigh. Nge tiqe yumbui pe kas tende mai kare, di dabo

kas kin tende mai kare. Gherim mingi mai guqod, di wute wandoqi mand Jisas nei mimbigh kin nge brequ mindigh. ²⁷ Nge yembe kumo nganye gad di yembe gre kin gad bu nge ghimbi yuqo kati. Pripri nge bur yembe gad bu oghine kase segi. Nge mir kuregh di yawo singlar kati. Pripri nge oghine mir gad segi, pripri nge uyi buyaq gad pudi sungue kin chongo segi. ²⁸ Di mai nganye buagi aye te simbe gad segi. Di nginy manyi manyi nge pripri wute Jisas nei rimbigh kin buagi pughe gri ei puq kenye ye te ningg nei gab, di te ningg nge mai pugri kare. ²⁹ Wuti iri Yumbui nei nimbigh kin buid omo, te nge mune buid omone. Wuti iri, wuti aye ni puq neng yumbo ur brequ nand, nge te ningg quan nganye umbo ker kawo ye.

³⁰ Wute nge puq megh nge nyamb ei gidiri riwo ye, tedi nge yumbo pughe kin bei rind nge buid segi ye te ningg ei nyamb gidivi viyo.

³¹ Beghi Yumbui Jisas ningg God di kiyi ni nei namb nge wandoqi gad segi. Beghi priprine ni nyamb ei bidivi viyo viyo te kin rise. ³² Tiqe yumbui Damaskus pe King Aretas ningg gavman kin yumbui ni ami tiqe imb kin ngimrawu pe nawo yemu ei nge mait kase ningg. ³³ Pudi wute ninge nge imbi pe mowi kaghe di tiqe vang kin windua pe gri sare pe mi kati ki tingi di gavman kin yumbui te ningg wu kase ko.

12

Pol Kraist wand suqo kin te nutungu di mai nare kin wand

¹ Nge ngening nyamb mune nganye ei gidiri riwo ye. Piyi nge ngening nyamb gidivi viyo kin te ghav rind segi, pudi nge si kare segi ye, nge Yumbui yumbo ruqo nyemb pe pugri bei nindigh di wand suqo pu rise kin bei negh ye te simbe gad ye. ² Nge wuti Kraist nei nimbig kin iri nei gibig,* asi ber 14-pela pu ruso pre God ni neti nowi nginy tu wam nganye newo no. Ni ghimbi ane bri newo no o ni ququne bri wuyo wuso nge nei gab segi, God ne nei namb. ³ Mune simbe gad, wuti te ghimbi ane o ququne bri nge nei gab segi, God ne nei namb, pudi nge nei gab God wuti te neti nowi, nginy tu wam newo no, ⁴ di yumbo suqo pu nganye rise kin te nutungu. Wute yumbo te ruqond kin te ningg munene simbe rind kin uny. ⁵ Wuti te nge ni nyamb ei gidivi viyo ye. Pudi nge ngening nyamb gidivi viyo kin te nge gre tuqui segi ye te kin ninggne ei nyamb gidivi viyo. ⁶ Piyi nge ngening nyamb gidivi viyo ningg kari, pudi nge ghabe gad kin pugri puq ken segi ye. Te pugri nge wand simbe gad kin te wand nganye kinne. Pudi nge ngening nyamb gidivi viyo kin te mune nganye puq ken yambu kari. Te pugri nge nyamb gidivi viyo ye te ningg nungoqi nge nei yuwon wumbigh kin te yambu kari, nge yumbo yembe gidiny wuqond di wand wutungu ye te ningg ei nge nei yuwon wumbigh te yuwon.

⁷ God nge yumbo quan nganye yuwon kin te Kraist nge nde raqe naind ningg bei negh ye te ningg nge quan nganye bujeyi kase kin segi puq

---

* **12:2:** Beghi ves 7 budoq di nei bab Pol ni “wuti Kraist nei nimbig kin iri” puq nand kin te nikinne ningg wand nand.

nand. Te ningg bu ni nge yumbo muy kin pugri nge nde ghimbi pe nawo rise di priprine nge ghimbi cheiq ripigh. Mai te wuti Satan ningg angelo kin pugri nge pug nindigh ei nge yumbo te ningg quan nganye bujeyi kase segi. ⁸ Puayi tevi ire pu nge Yumbui pengu gidig ei ni nge mai wen puuq nindigh ningg. ⁹ Pudi ni nge simbe nindigh nari, “Nge ngening nde nei pene wute yuwon kuany kin nunde rise kin te tuqui nganye. Te pugri nge ningg gre wute buid segi kin nde quan nganye yembe rind.” Ni pugri puq nand bu nge quan nganye chumbuai gad di nge buid segi ye te ningg bujeyi kase, te ei Kraist ningg gre nge nde vise. ¹⁰ Te ningg bu Kraist nde nyamb pe mai buagi ren ningg chumbuai gad: nge buid segi, wute nge wand brequ mindigh, nge mai isis kare, wute unje maip ningg mai isis megh, di mai yumbui guqod. Te pugri nge gre tuqui segi, tedi nge gre quan nganye rise.

Pol Korin kin wute Jisas nei rimbigh kin ghav nindiny

¹¹ Nge ghabe gad kin pugri puq ken pre. Pudi nungoqi nge puq wegh bu nge pugri puq ken pre. Nungoqi gri ei nge wuti pughe gib gab ye te simbe wand ye. Te pugri piyi nge wuti nyamb segi nganye kin, pudi nge wute nungoqi “apotel yumbui” puq wundim kin ni nde nambu kas segi nganye. ¹² Nge apotel nganye kin yumbo ur nungoqi nde bei gad kin te nge si yavi kati segi gre pu yengu yumbo bei gad ningg yumbo ur gre ye yembe gidiny, yumbo wute puq men tuqui segi kin puq ken, di yumbo gre kin yembe gidiny.

¹³ Nge wute Jisas nei rimbigh kin tiqe aye kin pughe gri puq kenye pu bu nungoqi puq keuq segi bu te ningg nge nungoqi unje kupuqu? Nge nungoqi ningg yumbo ningg kari segi kin tene di puq ken, te bri nge nungoqi unje kupuqu? Tedi nge unje kap kin wand te puq wundigh.

¹⁴ Nge nungoqi nde godu tevi gad pre, muq munene godu ningg sir kap. Nge godu di nungoqi mai keuq segi ye. Te pugri nge nungoqi yumbo kitaquri yawo kuregh segi, pudi nge nungoqi wutaqu kitaqu wowi yawo kuregh. Te pugri wo ni kiyi kumo yumbo ripiny ruso pu rise tuqui segi, pudi kiyi kumo ei wo yumbo ruany rise ye. ¹⁵ Pugri bu nge nungoqi ghav guduq ningg di chumbuai ane ei nge ningg yumbo yumbo buagi mekare ruso di ngening ghimbi ane nungoqi keuq. Nge pugri nungoqi yawo kirauq righe, tedi nungoqi oyi nge musoqne nganye bri yawo wuragh righe ye? ¹⁶ Nungoqi kin ninge mari te nganye nge nungoqi mai mekirauq riwo segi. Pudi nge wuti nungoqi puamb kuauq ye di wandoqi guduq kin tende pe nungoqi kitaqu wowi. ¹⁷ Te pughe gri, wute nge tiqi gudom nungoqi nde mondo ye te kin iri nde gri bri nge nungoqi wandoqi guduq di yumbo kitaquri? ¹⁸ Nge asi Taitus ningg kari di ni nungoqi nde nondo, beghi mand Jisas nei rimbigh kin iri tiqi gudog ni temi mondo. Tende bri Taitus nungoqi wandoqi nunduq di yumbo nitaquri? Te segi. Nungoqi nei wamb Taitus nge temu nei irene vise di yumbo ur irene bad.

¹⁹ Beghi nyumo raqe wen mune peq wundo kin wen nungoqi nei wamb kin beghi wand puq

bad ningg bri peq wundo? Te segi. Beghi God nde rar pe wand ren bad, di wute Kraist nde gre pu yemu ye wand mand kin pugri wand bad. Beghi mand quan nganye yawo pirauq righe kin, yumbo buagi beghi puq pen kin te beghi nungoqi gre peuq ningg bu puq pen. ²⁰ Te pugri nge wune gab eti nge nungoqi nde godo kin tende puayi nge nungoqi pughe gri kin ei was gudoqu yawo kuregh ye te kin pugri was gudoqu segi. Di nungoqi oyi nge pughe gri kin ei wuqoind yawo kureuq ye te kin pugri wuqoind segi. Nge wune gab eti nge godo di yumbo ur ren kin rise guqod: Oyi oyi wand pe wege, di wute segi wuqond wari, di umbo ker wawo, di nungoqi nonne bir wawo, di wute aye wand brequ wundiny, di wute dobu simbe wundiny, di ngawu gre rind, di nei kin kin rise. ²¹ Nge wune gab eti nge nungoqi nde mune godo kin tende puayi nge God nge nungoqi nde rar pe nge nyamb ni vighe viso. Di eti nge wute nganye buagi asi yumbo ur brequ rind kin te muq yumbo ur brequ rind rindne, nei rire ritinde segine kin te ningg quanji gad. Ni nei rire ritinde segi, di yumbo ur puqum kin puq ren, quayi nyumbueg segi segi wand kin yumbo ur, di yumbo ur brequ isis puq ren yawo kureny kin nei te si rire segine kin te ningg quanji gad.

13

Nyumo raeq cheq pe Pol wu wand nindiny

¹ Nge asi godo tevi gad pre, muq munene godo ye. God ningg wand buk pe rise kin ni wuri, “Muq wuti iri unje nap, te wute temi o temi ire

pu ni unje nap kin te muqoind di simbe mand, tedi beghi nei bab ni nganyene puq nen.” [Lo 19:15]

² Te kin pugrine nge asi nganye nungoqi nde godu pu di tende dobu mune godu nungoqi ane pas kin tende nge nungoqi kin wute ninge asi yumbo ur brequ rind kin di wute aye pughe ye yumbo ur brequ rind kin te wu wand gidiny. Di muq nge nungoqi ane pas segi kin ven nde puayi nge nyumo raqe pe mune wu wand guduq. Nge munene godu kin tende di wute te yawo kutony di rar guqod ris tuqui segi. ³ Nungoqi nei wamb wari nganyene Kraist nge nde mim pe gri wand nand o segi. Te kin oghine wap rusu ningg wari. Te kin ningg muq nge puq ken wuqond ei nei wamb, Kraist ni nungoqi teti nuaqu kin gre meri nat segi, ni gre yumbui nungoqi nde bei nand pre. ⁴ Te nganye asi ni buid segi di kruse pe qungu mi nati. Piyi ni kruse pe ungu mi nati, pudi God ningg gre pe muq ni urupui nas. Beghi ni ane pas kin beghi mune buid segi, pudi God ningg gre pe di beghi ni urupui nas kin pugrine urupui pas di nungoqi nde yembe bad.

⁵ Nungoqi nonne tuqui wap ei wuqond nungoqi nganyene Kraist nei wumbig o segi. Nungoqi non yumbo ur te otinde ir wawo ei wuqond. Jisas Kraist nungoqi nde umbo pe nas ye, te kin nungoqi nei wamb segi bri? Nungoqi ni nei wumbig segi, tedi ni nungoqi nde nas segi. ⁶ Nge nei gab beghi nganyene nganye aposel yembe bad ye te otiwo nungoqi nei wamb ye. ⁷ Beghi God pengu bidig ei nungoqi ghav nunduq ei nungoqi yumbo ur brequ wand segi. Beghi

wute beghi yuwon puq rundug ningg pari bu pugri God pengu bidig segi. Piyi wute riri beghi yembe tuquine bad segi ye, pudi beghi nungoqi yumbo ur yuwon kinne wand ningg pari bu pugri God pengu bidig. ⁸ Te pugri beghi wand nganye kin nyinge pawo vighe kin yumbo yembe bidiny tuqui segi, beghi wand nganye kin bidivi viyo kin yumbone ei yembe bidiny. ⁹ Te pugri beghi buid pap segi muq nungoqi oyi buid wap, te beghi te ningg chumbuai bad ye. Di beghi pripri God pengu bidig ei nungoqi unje pu was kin te ningg sabi nunduq ei mune yuwon pu was. ¹⁰ Te ningg bu nge muq wonji kas kin ven nde puayi nge wand ren nyumo rafe pe ki rundo. Te ei otiwo nge godo Yumbui ni nge ni ningg yembe ven gad ningg naip ko di gre negh kin gre ven nde pe nungoqi teti kuaqu ningg wand gre ye nganye keuq segi. Nge nungoqi Jisas nei wumbig kin nei te gre keuq ningg bu yembe ven negh. Nge nungoqi unje kupuqu ningg segi.

Wand omo nawo ye chumbuai kin wand

¹¹ Mand, muq nge wand omo kawo yamb nge kari nungoqi chumbuai ane ei was. Nungoqi unje pu was kin te sabi wand ei mune yuwon pu was, nge wand wutungu, nungoqi buagi ane nei irene vise, di umbo ire kuse. Tedi God wuti nungoqi puq neuq wute aye yawo wurany righe di umbo yuwon kuse kin te nungoqi ane was ye.

¹² Oyi oyi chumbuai kin wand weny kin te yuwonne nimand kin pugri song wureny. ¹³ God ningg wute buagi ren kin ni nungoqi nde chumbuai kin wand ri rundo.

14 Yumbui Jisas Kraist nikin nei pene wute yuwon nuany kin, di God wute yawo nirany righe kin yawo, di Ququ Yuwon Ye wute ire pe nirur kin te nungoqi buagi ane nde rise.

Yumbui Ningg Wand Yuwon Ye
The New Testament in the Kamasau Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kamasau long Niugini
Copyright © 1998 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kamasau

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
e0dafa22-e762-5b4f-a4e5-701a95f80e02